

UNIVERSITETINIŲ STUDIJŲ PROBLEMATIKA STUDENTŲ POŽIŪRIU: PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

Vincentas Lamanauskas, Dalia Augienė
Šiaulių universitetas, Lietuva

Rita Makarskaitė-Petkevičienė
Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva

Santrauka

Aukštojo universitetinio išsilavinimo problematika ne tik, kad aktuali, bet galima teigti, kad ji aštrėja dėl daugelio priežasčių. Darbo rinkos dinamiškumas ir besikeičianti visuomenė reikalauja lanksčių, inovatyvių ir kūrybiškų mokymosi galimybių visą gyvenimą; aukštojo mokslo institucijos neapsiriboja pirminiu specialistų rengimu, reikia ieškoti galimybių specialistams ir profesionalams tobulinti, keisti savo specializacijas ugdytis savo asmeninius sugebėjimus ir plėtoti aukšto lygio profesines kompetencijas, tęstinis mokymas universitetuose tampa vis labiau aktualus Europos švietimo strategijos prioritetuose, būtina siekti aukštos mokslinės veiklos ir studijų lygio bei tarptautiniu mastu pripažįstamų rezultatų. Kita vertus, akivaizdžiai stiprėja konkurencija tarp universitetų – tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Neretai aklas orientavimasis tik į vartotoją (studentą), tik į paslaugų jam teikimą menkina studijų, o kartu ir įgyjamo išsilavinimo kokybę.

Bet kurios problemos sprendimas reikalauja patikimos ir adekvačios informacijos. Universitetų studentų nuomonių aukštojo mokslo problematikos klausimais tyrimai nepraranda aktualumo. Priešingai, tokiu būdu gaunama pakankamai objektyvi pirminė informacija apie šiame sektoriuje vykstančius procesus. 2012 metų sausio–vasario mėnesiais atliktas empirinis tyrimas (N=544) parodė, kad studentų nuomonės apie aukštąjį universitetinį išsilavinimą yra iš esmės kontroversiškos. Atlikus respondentų išsakytų pozicijų kontent analizę išskirti esminiai universitetinių studijų privalumai ir trūkumai.

Pagrindiniai žodžiai: *apklausa, empirinis tyrimas, kokybinė analizė, universitetinis išsilavinimas.*

Įvadas

Aukštojo mokslo problematika Lietuvoje

Reflektuojant Lietuvos aukštojo mokslo būklę reikėtų paminėti A. Samalavičiaus (2003) knygą, kurioje, jungiant įvairias mokslų perspektyvas, analizuojama universiteto idėjos raida, analizuojamos aukštojo mokslo tikslų ir modelių sampratos, išryškunami kai kurios moderniojo aukštojo mokslo sistemos ypatumai ir vidiniai prieštaravimai, svarstoma, kaip reformuoti Lietuvos aukštojo mokslo sistemą, kad universitetai taptų viena reikšmingiausių intelektualinių institucijų, kuriančių ateities visuomenę. Autorius atkreipia dėmesį, kad Lietuvos universitetai šiuo metu susiduria su daugybe problemų: juos slepia totalitarinės patirties našta, jie verčiami paskubomis prisitaikyti prie rinkos poreikių, raginami orientotis į šiuolaikinius vakarietiškus modelius. Tačiau pastarieji modeliai nebūtinai yra teisingi.

Svarbią vietą aukštojo mokslo tyrimų erdvėje užima V. Leonavičiaus ir A. Rutkienės (2010) tyrimas. Tyrime daug dėmesio skiriama aukštojo mokslo studijų prieinamumo, studijų pasirinkimo motyvų bei studijų vertinimo sociologiniam aiškinimui, analizuojami studentų lūkesčiai, susiję su studijomis ir su veikla po studijų.

Lietuvos aukštojo mokslo problematika dažniausiai plėtojama edukologijos ir vadybos tyrinėjimuose. Atlikta nemažai tyrimų, susijusių su universitetų dėstytojų edukacinės kompetencijos požymių raiška (Raišienė, 2004; Kanopienė, Tureikytė, 2002; Česnaitė, 2002). Tyrimai atskleidė aukštojo mokslo reformos spragą – aukštųjų mokyklų dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos nebuvimą, pedagogų kvalifikacijos kėlimo ir įgijimo reikalai palikti patiems pedagogams. M. Barkauskaitė, V. Gribniakas, L. Kanapeckienė (2007) atliko jaunų žmonių poreikio mokytis universitete formavimosi prielaidų analizę. Tyrime išanalizuoti studentų motyvai studijuoti aukštojoje mokykloje, aptarti studentų lūkesčiai pabaigus studijas. Atlikta ir daugiau studijuojančiųjų tyrimų. Gilintasi į studentų lūkesčių ir įgytų kompetencijų dermę (Žemgulienė, Makarskaitė-Petkevičienė, 2006), studijų kokybę (Barauskienė, Bukauskienė, Valatkienė, 2011), karjeros, profesinio pašaukimo klausimus (Braslauskienė, Petrošienė, Saveljeva, 2011). Atlikta daug tyrimų, susijusių su įvairių sričių pedagogų rengimu universitetuose: pradinės mokyklos mokytojų (Lamauskas, 2001), užsienio kalbų mokytojų (Kriaučiūnienė, 2011), technologijų mokytojų (Žigaitienė, 2011), muzikos mokytojų (Tavoras, 2011; Grigienė, 2010; Lasauskienė, Grigienė, Barisas, Tavoras, 2007), matematikos ir informatikos mokytojų (Valavičius, Jadzgevičienė, 2009; Leonavičius, Leonavičienė, 2007), dailės mokytojų (Kondrotienė, 2004) ir kt. Šiuose tyrimuose siekiama išsiaiškinti studentų nuomonę apie studijų turinio kokybę, būsimų specialistų rengimo problemas. Atlikti tyrimai siekiant išsiaiškinti studentų požiūrį į aktyvaus mokymosi metodus (Petružienė, Ruzgienė, 2003), į savarankiškas studijas (Gudžinskienė, Šmitienė, 2003), į profesinio rengimo(si) kliūtis (Navaitienė, 2004), į studijų programos realizavimo kokybę (Sirtautienė, 2006). Tyrimuose siekiama išsiaiškinti studentų mokymosi motyvus (Paliukaitė, 2007; Ratkevičienė, 2005), informacinių technologijų naudojimo galimybes studijų procese ir nuotoliniam mokymui (Pečeliūnaitė, 2006; Mickus, Vidžiūnas, 2009). Daug mokslinių tyrimų atlikta studijų kokybės vertinimo srityje. Šiuose tyrimuose nagrinėjami studijų proceso vertinimo ir palaikymo metodiniai ir praktiniai aspektai, vidinės studijų kokybės užtikrinimo ir vertinimo sistemos diegimas, kokybės vadybos sistemos perspektyvos (Galinienė, Martinavičius, 2011), nuotolinio mokymo turinio projektavimas, kokybės vertinimo veiksniai, mokymosi strategijos (Laužackas, Teresevičienė, Volungevičienė, 2009). Taip pat labai susidomėta neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo organizavimu universitetinėse studijose (Šliogerienė, 2009; Burkšaitienė, Šliogerienė, 2007).

Pastaruosiu metu Lietuvoje kalbant apie universitetinį išsilavinimą, galima išvelgti dvi pakankamai prieštaringas tendencijas: viena jų – manoma, kad Lietuvoje yra per daug universitetų, kad reikia juos sujungti, mažinamas valstybės finansuojamų studijų vietų skaičius, baiminamasi aukštojo išsilavinimo masiškumo; kita – nuolat kalbama, kad Lietuvos tikslas, kaip ir Europos Sąjungoje, – 40 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų. Lietuvos, neturinčios didelių gamtos turtų išteklių, didžiausia viltis ir ateitis yra jos išsilavinę piliečiai, jų kūrybinės, inovatyvios išvalgos, intelektinė veikla. Europos Komisija aukštojo mokslo modernizavimo strategijoje (Aukštojo mokslo reformos strategijos..., 2011) suformulavo siekį, kad iki 2020 m. bent 40 proc. 30–34 metų amžiaus Europos Sąjungos gyventojų būtų įgiję aukštąjį išsilavinimą. Studentų kasmet daugėja, bet apskaičiuota, kad nepakankamai, mat šio dešimtmečio pabaigoje net 35 proc. visų darbo vietų bus skirta baigusiems universi-

tetus, o šiuo metu aukštąjį išsilavinimą turi tik 26 proc. darbuotojų. Skandinavijos šalys, Vokietija, Japonija užsibrėžė tikslą, kad 70–80 proc. gyventojų įgytų aukštąjį išsilavinimą.

Tyrimo problema ir tikslas

Nepaisant, kad atlikta nemažai empirinių tyrimų, jų stoka išlieka akivaizdi. Nuolatinis situacijos stebėjimas, tyrimas ir analizavimas itin svarbus siekiant suvokti aukštojo mokslo sistemos būseną ir kaitą. Išlieka praktika pokyčius vykdyti tam tinkamai nepasirengus, neįvertinus esamos situacijos. Galima pagrįstai teigti, kad empiriniai tyrimai yra perspektyvus būdas siekiant gerinti aukštojo mokslo sistemos funkcionavimą. Kita vertus, neteisinga remtis tik kitose šalyse atliktais teoriniais ar / ir empiriniais tyrimais. Būtina įvertinti konkrečios šalies kontekstą, atlikti reprezentatyvius tyrimus Lietuvos universitetų studentų populiacijoje. Šio tyrimo objektas – Lietuvos studentų požiūris į aukštojo mokslo problemas. Tyrimo pagrindinis tikslas – nustatyti ir išanalizuoti studentų poziciją apie dabartinę aukštojo mokslo būklę, taip pat įvertinti galimas sistemos raidos perspektyvas.

Tyrimo metodologija

Bendra tyrimo charakteristika

Tyrimas *Universitetinių studijų problematika* grindžiamas pozityvistine-kiekybine prieiga. Autoriai laikosi pozicijos, kad priežastinių ryšių tarp kintamųjų matavimas yra itin svarbus. Respondentų nuomonės ir pozicijos apie tiriamą objektą neabejotinai padeda atskleisti giluminius sąryšius tarp požymių. Tyrimas atliktas 2012 m. sausio–kovo mėnesiais. Kita vertus, pripažįstama, kad kokybinės analizės taikymas padeda atskleisti kiekybiškai nepamatuojamus tiriamo reiškinių aspektus. Šiame straipsnyje pristatomi kokybinės duomenų analizės rezultatai, dėmesį fokusuojant universitetinių studijų privalumams ir trūkumams atskleisti. Kiekybinės analizės rezultatai yra publikuoti anksčiau (Lamanauskas, Augienė, Makarskaitė-Petkevičienė, 2012a; 2012b).

Instrumentas

Tyrimo metu naudota autorių parengta anketa, sudaryta iš atvirųjų ir uždarytųjų klausimų. Respondentų prašyta įvertinti universitetinių studijų kokybę, įvardyti veiksnius, lėmusius studijų pasirinkimą, taip pat įvertinti 28 teiginius, susijusius su aukštojo mokslo. Anketoje buvo pateikti ir 4 atvirieji klausimai. Teiginiai buvo vertinami taikant ranginę skalę: *sutinku, iš dalies sutinku, nesutinku*. Anketoje taip pat įtraukta demografinė dalis (respondentų lytis, kursas, studijų programa).

Tyrimo imtis

Tyrimo dalyvavo dviejų Lietuvos universitetų (Šiaulių – ŠU ir Lietuvos edukologijos – LEU) bakalauro studijų studentai. Išplatinta 600 anketų. Iš viso 544 anketos buvo pripažintos tinkamomis. Respondentų pasiskirstymas pagal universitetus ir lytį pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė

Informacija apie respondentus (N/%)

	Universitetas		Iš viso
	ŠU	LEU	
Vaikinai	79/19,1	8/6,2	87/16,0
Merginos	335/80,9	122/93,8	457/84,0
Iš viso	414/100,0	130/100,0	544/100,0

Respondentų pasiskirstymas pagal kursus pateikiamas 2 lentelėje. Galima teigti, kad skirstinys pagal kursus yra tolygus.

2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal studijų kursą (N/%)

Kursas	N	%
Pirmas	180	33,1
Antras	141	25,9
Trečias	70	12,9
Ketvirtas	153	28,1
Iš viso	544	100,0

Taigi tyrime dalyvavo respondentai iš dviejų Lietuvos universitetų – Šiaulių universiteto (ŠU) ir Lietuvos edukologijos universiteto (LEU). Imčiai sudaryti taikytas serijinis puokštės principas. Tyrimo imtis laikytina pakankamai reprezentatyvia.

Statistinė duomenų analizė

Duomenų analizė atlikta naudojantis turinio (*content*) analize, kai informaciniame masyve išskiriamos esminės charakteristikos. Gautas verbalinis duomenų masyvas, remiantis sutartiniais *content* analizės metodais, buvo analizuojamas trimis etapais:

- daugkartinis atsakymų skaitymas;
- ieškoma semantiškai artimų atsakymų ir „raktinių“ žodžių;
- prasminių vienetų interpretacijos.

Taigi atlikta respondentų atsakymų į atviro tipo klausimus semantinė kategorizacija, t. y. visi atsakymai buvo sugrupuoti pagal atskirus prasminius vienetus, subkategorijas, o norint nustatyti pozicijų į privalumus ir trūkumus semantinę struktūrą, subkategorijos buvo sujungtos bendriausiomis prasmėmis – išskirtos kategorijos. Kiekvienos kategorijos subkategorijos buvo suranguotos pagal raiškos dažnumą.

Tyrimo rezultatai

Atlikus respondentų atsakymų analizę apie universitetinių studijų privalumus išskirtos kategorijos ir subkategorijos (3 lentelė).

3 lentelė

Universitetinių studijų privalumai

Kategorija	Subkategorija	N/%	N/%
Išsilavinimo įgijimas	Aukštojo išsilavinimo įgijimas	110/20,8	235/44,5
	Įgyjama naujų žinių, informacijos	68/12,8	
	Galimybė gauti diplomą	55/10,4	
	Baigus studijas universitete nebebūtina mokytis toliau	2/0,4	
Gera studijų kokybė	Kvalifikuoti dėstytojai	42/8,0	110/20,8
	Gerai teoriniai gebėjimai, gilios žinios, geras žinių lygis	32/6,0	
	Aukštas studijų lygis, kokybiškos studijos	14/2,6	
	Studijų kokybė aukštesnė nei kolegijose	10/1,9	
	Gerai dėstytojų ir studentų santykiai	6/1,2	
	Įvairios ir įdomios paskaitos	6/1,2	
Savęs realizavimas	Galimybė toliau tobulėti, lavinti save, išreikšti	52/9,8	88/16,6
	Galimybė tapti savarankiškam, atskleisti save ir savo gebėjimus	36/6,8	
Karjeros galimybės	Lengviau rasti gerą darbą, didesnės darbo perspektyvos, karjeros galimybės	30/5,7	56/10,6
	Užtikrinama tam tikra padėtis visuomenėje, prestižas	26/4,8	
Studijų vadyba	Daug laisvo laiko, mažai paskaitų	12/2,3	34/6,4
	Geros sąlygos mokytis, studijuoti	8/1,5	
	Laisvas paskaitų lankomumas	6/1,2	
	Įvairių studijų programų gausa, pasirinkimo galimybės	6/1,2	
	Studijų tęstinumas	2/0,4	
Bendravimo galimybės	Galimybės surasti naujų draugų	5/1,0	5/1,1

Išskirtos 6 kategorijos. Didžiausią svorį turinti kategorija yra „Išsilavinimo įgijimas“ (44,5 %). Tai akivaizdžiai demonstruoja, kad šiuolaikinėje visuomenėje universitetinis išsilavinimas tampa paklausia preke švietimo paslaugų rinkoje, nes nuo jo priklauso karjera ir atlyginimas. Todėl išsilavinimas turi vis daugiau reikšmės ir jauno žmogaus vertybių pasirinkimo skalėje.

Antra pagal reikšmę yra kategorija „Gera studijų kokybė“ (20,8%). Respondentai akcentuoja, kad universitetuose dirba kvalifikuoti dėstytojai, todėl įgyjamas geras teorinis pasirengimas, gilinamos žinios, vyksta įdomios paskaitos.

Pakankamai daug studentų nurodo, kad universitetinės studijos sudaro galimybę save realizuoti (16,6 %) ir garantuoja karjeros galimybes (10,6 %).

Studijų vadyba (6,4 %) ar bendravimo galimybės (1,1 %) iš esmės nelaikomi privalumais. Respondentai tam neskiria išskirtinio dėmesio.

Išanalizavus universitetinių studijų trūkumus išskirtos 6 kategorijos (4 lentelė).

Universitetinių studijų trūkumai

Kategorija	Subkategorija	N/%	N/%
Studijų kokybė	Reikia mokytis daug nereikšmingų dalykų, per daug nereikalingų paskaitų	36/6,4	152/27,0
	Menka kai kurių dėstytojų kompetencija, nenoras tobulėti	36/6,4	
	Netikslingos paskaitos, prastos paskaitos, bevertės	30/5,3	
	Neobjektyvus studentų vertinimas	18/3,2	
	Per dideli reikalavimai	18/3,2	
	Mažai gaunama naudingos informacijos	8/1,4	
	Daug nereikalingų studijų programų	6/1,0	
Praktinių įgūdžių formavimas	Labai daug teorijos ir mažai praktikos	96/17,0	108/19,0
	Nesuformuojami praktiniai gebėjimai, per mažai tam dėmesio	60/10,6	
	Žinios retai pritaikomos praktiškai	12/2,4	
Santykiai su dėstytojais	Menkas studentų bendradarbiavimas su dėstytojais	16/2,8	36/17,1
	Didelė kai kurių dėstytojų arogancija, ambicijos	12/2,5	
	Korupcija	8/1,4	
Studijų vadyba	Prastas studijų laiko planavimas, netinkami tvarkaraščiai	28/5,0	86/15,3
	Didelis krūvis, sunku studijuoti	25/4,4	
	Trūksta mokomosios medžiagos, daug tenka beprasmiškai kopijuoti	15/2,6	
	Studijas sunku suderinti su darbu	10/1,7	
	Mažai laisvo laiko	4/0,7	
	Studentų rotacija	4/0,7	
Studijų finansavimas	Aukštos studijų kainos	52/9,2	67/12,0
	Menka finansinė parama studentams	10/1,7	
	Mažai valstybės finansuojamų vietų	5/0,8	
Karjeros galimybės	Nesuteikia galimybės rasti darbą, ypač pagal specialybę	26/4,6	54/9,6
	Daug nemotyvuotų, silpnų studentų, studijuoja tik dėl diplomo	22/4,0	
	Nuvertintas aukštojo išsilavinimo statusas	6/1,0	

Didžiausią rūpestį respondentams kelia studijų kokybė (27%) ir sąlygos praktiniams gebėjimams formuoti studijų procese (19%).

Vertindami studijų kokybę respondantai dažniausiai išreiškia nepasitenkinimą dėl studijų turinio perkrovimo: reikia mokytis daug nereikšmingų dalykų, per daug nereikalingų paskaitų (6,4 %); netikslingos paskaitos, prastos paskaitos, bevertės (5,3 %); daug nereikalingų studijų programų (1,0 %). Dalis respondentų akcentuoja nepasitenkinimą dėstytojų veikla: menka kai kurių dėstytojų kompetencija (6,4 %), neobjektyvus studentų vertinimas (3,2 %), keliami per dideli reikalavimai (3,2 %).

Pastaruoju metu vertinant universitetinių studijų kokybę pabrėžiama mokomosios praktikos reikšmė, išryškinant ją kaip kompleksišką ir sudėtingą procesą. Pačios žinios neturi savaiminės vertės: vertingomis jos tampa tik jas taikant tam tikrose situacijose, arba jas galima pritaikyti naujai susiklosčiusiai situacijai ar problemai spręsti. Tai atsispindi ir respondentų vertinimuose. Vertindami sąlygas praktiniams gebėjimams formuoti studijų procese respondentai išskiria tokius trūkumus: labai daug teorijos ir mažai praktikos (17,0 %); nesuformuojami praktiniai gebėjimai, per mažai tam skiriama dėmesio (10,6 %); žinios retai pritaikomos praktiškai (2,4 %). Galime teigti, kad mokymasis vis labiau matomas kaip patirties procesas, kurio metu integruojamos teorinės ir praktinės žinios ir taip įgyjama profesinė patirtis bei įvaldomas profesionalumas.

Dalis respondentų (17,1 %) išreiškia nepasitenkinimą santykiais su dėstytojais: menkas studentų bendradarbiavimas su dėstytojais (2,8 %); didelė kai kurių dėstytojų arogancija, ambicijos (2,5 %). Akivaizdu, kad dėstytojo žmogiškosios savybės ir partnerystė studentams yra labai svarbios.

Analizuojant tyrimo rezultatus išryškėjo, kad ketvirtas universitetinių studijų trūkumas pagal reikšmingumą respondentams yra studijų vadyba (15,3 %). Tai akivaizdžiai rodo, kad studentams labai svarbu, kad universitete būtų sukurta palanki akademinė aplinka, būtų pakankami studijų ištekliai, o studijos priartintos prie aktualių praktinio gyvenimo poreikių.

Kaip universitetinių studijų trūkumą respondentai įvardija studijų finansavimą (12,00 %). Respondentai pažymi aukštas studijų kainas (9,2 %), menką finansinę paramą studentams (1,7 %), nepakankamą valstybės finansuojamų vietų skaičių (0,8 %).

Diskusija

Nors aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys darbo rinkoje konkuruoja geriausiai, darbdaviai išsako poreikį, kad universitetų absolventai būtų geriau parengti adaptuotis darbo vietoje. Gerinant universitetinių studijų kokybę, pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas mokomajai praktikai siekiant ugdyti aktyvų, ieškančią, reflektuojančią bei kompetentingą profesionalą. Šiandien aktualesnės tampa darbuotojo ne tik teorinės ar praktinės žinios, bet ir jų integracija, leidžianti spręsti sudėtingas darbinės situacijas, ieškoti naujų sprendimų (Stasiūnaitienė, Norkutė, 2011).

Siekiant gerinti universitetinių studijų kokybę ir sieti teorines žinias su praktika naudojamos įvairios universitetinių studijų metodikos strategijos ir metodai: kooperuotos studijos (Mažeikis, 2007), probleminis mokymas (Mažeikienė, Lenkauskaitė, 2011), CLIL metodas (Būdvydytė-Gudienė ir kt., 2010), projektų metodas (Pocevičienė, Lukavičienė, Augienė, 2010) ir kt.

Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos Sąjungos šalių, įsitvirtinus binarinei aukštojo mokslo sistemai, didelė dalis į kolegijas įstojusių studentų studijas kolegijoje vertina kaip pasirengimo etapą studijoms universitete ir planuoja tęsti studijas universitete (Žibėnienė, Targamadžė, 2006).

Galima teigti, kad studentų nuomonė akivaizdžiai įrodo išaugusį universitetinio išsilavinimo poreikį ir demonstruoja aukštojo mokslo masiškėjimą. Studentai mano, kad masinis aukštasis mokslas pozityviai veikia visuomenės plėtą. Kaip teigia P. G. Altbach ir P. McGill Peterson (2007), daugelyje pasaulio regionų aukštojo mokslo masiškėjimo pradžia laikytinas dvidešimtojo amžiaus septintasis dešimtmetis. Dar 1973 m. pirmas šį procesą ėmė analizuoti M. Trow. Jis teigia, kad aukštasis mokslas laikytinas elitiniu, kai aukštojo mokyklose mokosi iki 15 proc. visos amžiaus kohortos, masiniu – kai mokosi 16–50 proc., ir universaliu – daugiau kaip 50 proc. (Trow, 2005). Vidurio ir Rytų Europoje, taip

pat Lietuvoje, šis procesas prasidėjo tik po komunistinių režimų žlugimo. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 1998 m. 10 000 gyventojų teko 212 universiteto studentų, 2010 m. – 412 studentų (Statistikos departamentas prie LR Vyriausybės).

Karjeros projektavimas yra ilgalaikis ir sudėtingas procesas, todėl akivaizdu, kad asmeninės karjeros pradžioje ypatinga reikšmė teikiama studijų pasirinkimui, profesinių tikslų formulavimui ir profesinės kvalifikacijos įgijimui. Studentų profesinis apsisprendimas tiesiogiai susijęs su svajonės kūrimo, informacijos apie profesiją kaupimo, profesijai keliamų reikalavimų suvokimo pakopos. Vertybiniai įsitikinimai, emociniai išgyvenimai, profesinė vizija taip pat svarbūs veiksniai. Atliktas tyrimas patvirtina šią bendrą tendenciją, nes jaunesniųjų kursų studentai daug pozityviau vertina aukštąjį mokslą, nei vyresnieji studentai. Tokia situacija susidaro todėl, kad studentai studijų metu įsigilina į siekiamos profesijos ypatumus, intensyviai vyksta jų profesinė socializacija, todėl realiau suvokiamas karjeros galimybių kontekstas ir galimos perspektyvos. Taip pat tikėtina, kad pirmakursiams įstojimas į universitetą tai lyg naujas jų asmeninio gyvenimo etapas. Atrodo, kad jau pats buvimas universitete ir ateityje jo baigimas užtikrins naujas karjeros galimybes ir vietą visuomenėje. Bestudijuojant auga studentų asmeninė branda, jie darosi kritiškesni sau, kritiškesni bei reiklesni aplinkai. Taip atsiranda suvokimas, kad universitetinės studijos dar nėra ta garantija, o labai daug kas priklauso nuo asmeninių savybių, net netikėtų aplinkos veiksnių. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad studijų metu studentai atlieka įvairaus pobūdžio praktikas įmonėse, organizacijose, mokyklose ir t. t. Pastebimas savo asmeninių gebėjimų, galimybių pervertinimo reiškinys susidūrus su realia darbo aplinka. Tai gali sukelti tam tikrą nusivylimą, mažinti pasitikėjimą įgytu išsilavinimu. Ankstesni tyrimai taip pat patvirtina tokį dėsningumą, nes kuo labiau studentai norėjo studijuoti pasirinktą profesiją, tuo aiškiau jie įsivaizduoja būsimą profesinę karjerą ir sieja ją su pasirinkta profesija. Profesinio pasirinkimo identifikavimas ir karjeros projektavimas tarpusavyje susiję procesai (Braslauskienė, Petrošienė, Saveljeva, 2011). Dar 2002 metais kai kuriose Lietuvos aukštosiose mokyklose atlikti tyrimai parodė, kad dauguma respondentų blogai vertina nepakankamą finansinę paramą studijoms (blogai bei patenkinamai vertina 80 % tiriamųjų) (Luobikienė, Brazienė, Navasaitienė, 2002). Opus klausimas dėstytojų kompetencija. Dėstytojų ir studentų nuomonės dėl dėstytojų edukacinės kompetencijos iš esmės skiriasi. Studentų nuomone, dėstytojai savo profesionalumą pervertina. Lietuvoje atliktas tyrimas parodė, kad dėstytojams trūksta praktinių metodinių žinių. Tyrimas atskleidė švietimo reformos spragą: aukštųjų mokyklų dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos nebuvimą (Raišienė, 2004).

Kitas svarbus aspektas – šiandieninė darbo rinka. Studentų asmeninės karjeros interesus susijęs su darbo pozicijos suradimu. Autorių atliktas tyrimas parodė, kad studentai suvokia universitetinio išsilavinimo svarbą. Tačiau tai, kad universitetas nesuteikia tiesioginės galimybės surasti darbą, studentai nelaiko esminiu universitetinių studijų trūkumu.

Tačiau akivaizdu, kad šiuolaikinis universitetas yra priverstas nuolat ieškoti dialogo su visuomene tam, kad užsitikrintų akademinės veiklos sėkmę ir aukštą institucijos prestižą. Formuodama universitetinio ugdymo pagrindus akademinė bendruomenė turi palaikyti tiesioginius ryšius su profesinėmis bendruomenėmis ir įsiklausyti į jų keliamus reikalavimus bei lūkesčius.

Išvados

Atlikus respondentų pozicijų *kontent* analizę išskirti universitetinio išsilavinimo esminiai privalumai ir trūkumai. Išsilavinimo įgijimas ir gera studijų kokybė nurodomi kaip svarbiausi universitetinio išsilavinimo privalumai. Santykinai šios pozicijos turi didžiausią

svorį tarp visų kategorijų, nusakančių privalumus. Savęs realizavimas bei karjeros galimybės privalumų kategorijų skalėje užima vidurinę poziciją, jų svoris svyruoja 10–20 procentų. Bendravimo galimybės ir studijų vadyba nelaikomi esminiais privalumais.

Nustatyta, kad esminis universitetinio išsilavinimo trūkumas – studijų kokybė. Trečdalis respondentų šiai kategorijai suteikė didžiausią svorį. Galima teigti, kad didžiausią rūpestį respondentams kelia studijų kokybė ir sąlygos praktiniams gebėjimams formuoti studijų procese. Vertindami studijų kokybę respondentai dažniausiai išreiškia nepasitenkinimą dėl studijų turinio perkrovimo: reikia mokytis daug nereikšmingų dalykų, per daug nereikalingų paskaitų, netikslingos paskaitos, prastos paskaitos, bevertės; daug nereikalingų studijų programų ir pan. Dalis respondentų akcentuoja nepasitenkinimą dėstytojų veikla: menka kai kurių dėstytojų kompetencija, neobjektyvus studentų vertinimas, keliami per dideli reikalavimai.

Galima teigti, kad universitetinės studijos vis labiau suvokiamos kaip patirties procesas, kurio metu integruojamos teorinės ir praktinės žinios ir taip įgyjama profesinė patirtis bei įvaldomas profesionalumas.

Literatūra

- Aukštojo mokslo reformos strategijos dėmesio centre – modernizavimas ir užimtumo skatinimas (2011). Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1043&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>
- Baranauskienė I., Bukauskienė V., Valatkienė A. (2011) Aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimo vertinimas studentų požiūriu. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 102, 16–24.
- Barkauskaitė M., Gribniakas V., Kanapeckienė L. (2007). Aukštasis mokslas: studentų požiūrio analizė. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 82, 28–35.
- Braslauskienė R., Petrošienė S., Saveljeva R. (2011). Socialinę pedagogiką studijuojančiųjų požiūris į karjerą ir profesinį pašaukimą. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 102, 81–87.
- Būdvydytė-Gudienė ir kt. (2010). Praktinės CLIL taikymo galimybės. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Burkšaitienė N., Šliogerienė J. (2007). Suaugusiųjų požiūris į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimą universitetinėse studijose. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 19, 51–68.
- Čėsnaite B. (2002). Studijų kokybė: aukštųjų mokyklų absolventų vertinimai. *Filosofija, sociologija*, 3, 27–34.
- Galiniene B., Martinavičius J. (2011). Studijų kokybės užtikrinimas fakultete: universitetinių ekonomikos studijų patirtis. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 26, 107–120.
- Grigienė Z. (2010). Būsimųjų muzikos mokytojų balso lavinimo ypatumai: tarties ir tarmės aspektai. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 98, 62–68.
- Gudžinskienė V., Šmitienė G. (2003) Savarankiško darbo ypatumai vidurinėje ir aukštojoje mokykloje. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 65, 83–89.
- Kanopienė V., Tureikytė D. (2002). Vilniaus universiteto studentų požiūris į studijas. *Filosofija, sociologija*, 1, 68–76.
- Kondrotienė R. (2004). Kičo įtaka ugdomam būsimuosius dailės pedagogus. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 72, 116–121.
- Kriaučiūnaitė R. (2011). Būsimųjų užsienio kalbų mokytojų dorovinė nuostata: emocinis vertinamasis lygmuo. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 103, 23–29.
- Lamanauskas V. (2001). Gamtamokslinis ugdymas pradinėje mokykloje ir universitete: studentų požiūris. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 52, 163–173.

- Lamanauskas V., Augienė D., Makarskaitė-Petkevičienė R. (2012a). Problems of University Education in Lithuania: Student Point of View. *International Education Studies*, Vol. 5, No. 4, p. 196–211. DOI: 10.5539/ies.v5n4p196.
- Lamanauskas V., Augienė D., Makarskaitė-Petkevičienė R. (2012b). Universitetinių studijų problematika: studentų pozicija. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education Policy, Management and Quality*, 1 (10), 6–21.
- Laužackas R., Teresevičienė M., Volungevičienė A. (2009). Nuotolinio mokymo(si) turinio projektavimo modelis: kokybės vertinimo dimensijos ir veiksniai. *Acta Peadagogica Vilnensia*, 23, 9–20.
- Lasauskienė J., Grigienė Z., Barisas K., Tavoras V. (2007). Būsimųjų muzikos mokytojų projektinės veiklos ypatumai. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 88, 63–69.
- Leonavičius G., Leonavičienė T. (2007). Informatikos bakalauro studijų programos (VPU) analizė. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 86, 52–60.
- Leonavičiaus V., Rutkienės A. (2010). *Aukštojo mokslo sociologija: studijų pasirinkimas ir vertinimas (Lietuvos aukštojo mokslo kaita), monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Mažeikienė N., Lenkauskaitė J. (2011). *Probleminis mokymas aukštojoje mokykloje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Mažeikis G. (2007). *Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą*. Mokslo monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Mickus A., Vidžiūnas A. (2009). Informacinių komunikacinių technologijų ir nuotolinių studijų metodų diegimas tradicinėse studijose. *Acta Peadagogica Vilnensia*, 23, 21–28.
- Navaitienė J. (2004). VPU studentų požiūris į profesinio rengimo kliūtis. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 70, 133–136.
- Paliukaitė N. (2007). Būsimųjų mokytojų mokymosi motyvų, savivertės bei savijautos mokantis sąšajos. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 85, 53–61.
- Pečeliūnaitė A. (2006). Tradicinės paskaitos virtimas į konstruktyviąją interaktyvioje aplinkoje. *Acta Peadagogica Vilnensia*, 16, 190–200.
- Petružienė S., Ruzgienė A. (2003). Studentų požiūris į aktyvaus mokymo(si) metodus. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 65, 200–206.
- Pocevičienė R., Lukavičienė V., Augienė D. (2010). *Praktinės projektų valdymo metodo taikymo galimybės*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Raišienė A. G. (2004). Studentų ir dėstytojų požiūrio į aukštųjų mokyklų dėstytojų edukacinių kompetencijų raišką. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 70, 169–174.
- Ratkevičienė V. (2005). Akademinio jaunimo požiūris į studijas ir gyvenimo sąlygas. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 76, 73–79.
- Sirtautienė D. (2006). Studijų universitete kokybės vertinimo aspektai: studentų požiūrio tyrimas. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 83, 117–122.
- Stasiūnaitienė E., Norkutė O. (2011). Universitetinių studijų praktikos kokybiniai parametrai. *Aukštojo mokslo kokybė*, 8, 94–117.
- Šliogerienė J. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo organizavimas universitetinėse studijose. *Acta Peadagogica Vilnensia*, 22, 116–127.
- Tavoras V. (2011). Būsimųjų muzikos mokytojų meninės individualybės raiškos skatinimas taikant projektų metodą. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 103, 74–79.
- Valavičius E., Jadzgevičienė V. (2009). Survey of ICT competencies of future mathematics-informatics teacher. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 94, 89–94.
- Žemgulienė A., Makarskaitė-Petkevičienė R. (2006) Studentų savirefleksija kaip tęstinių studijų programos kaitos būdas. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 84, 67–73.
- Žibėnienė G., Targamadžė V. (2006). Aukštojo mokslo sistemos harmonizavimas Lietuvoje – studijų kokybės tobulinimo prielaida. *Aukštojo mokslo kokybė*, 3, 81–91.

Žygaitienė B. (2011). Būsimų technologijų mokytojų požiūrio į dorovines vertybes kaitos tendencijos. *Pedagogika. Mokslo darbai*, 103, 15–22.

Summary

UNIVERSITY STUDY PROBLEMS FROM THE POINT OF VIEW OF STUDENTS: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Vincentas Lamanuskas, Dalia Augienė

University of Siauliai, Lithuania

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

The problems of higher university education are not only urgent but, it can be asserted, that due to many reasons they are getting sharper. The dynamism of labour market and always changing society require flexible, innovative and creative lifelong learning possibilities; higher education institutions do not limit themselves to primary preparation of specialists, the possibilities ought to be found for the development of specialists and professionals, for specialisation change, for the development of personal abilities and for expansion of high level professional competences. Continuing education at universities is becoming more and more urgent in the Strategic priorities of European education. It is necessary to seek for high scientific activity and high study level and for the results acknowledged on an international level. On the other hand, the competition among universities is evidently getting stronger both on national and international levels. Very often blind orientation only to a consumer (a student), only to service provision to him, make the quality of studies and at the same time the quality of acquirable education worse.

The solution of any problem requires reliable and adequate information. The researches, regarding university students' opinions on higher education problems do not lose their urgency. On the contrary, in this way rather objective primary information about processes taking place in this sector is obtained. The empiric research (N=544), carried out in January-February 2012, showed that student opinions on higher university education are controversial, in fact. Having carried out content analysis on the respondents' expressed positions, considerable advantages and disadvantages of university studies were discerned.

Education acquisition and good study quality are pointed out as the most important university education advantages. These positions have relatively the biggest weight among all categories defining the advantages. Self-realisation and career possibilities occupy the middle position in the advantage category scale. Their weight fluctuates in the interval of 10-20 percent. Communication possibilities and study management are not regarded as considerable advantages.

It has been stated, that a considerable shortage of university education is study quality. One third of the respondents gave the biggest weight to that category. It can be asserted, that study quality and conditions for practical ability formation in the study process worry the respondents most. Evaluating study quality, the respondents most often express dissatisfaction with the overloading of the study content: a lot of insignificant subjects must be studied, too many unnecessary lectures, inexpedient lectures, poor lectures, worthless; a lot of unnecessary study programmes and so on. A part of respondents accentuate dissatisfaction with the teachers' work: poor competence of some teachers, unfair student evaluation, the requirements raised are too high.

It can be asserted, that university studies are more often understood as experience process, during which theoretical and practical knowledge are integrated and on this basis professional experience is acquired and professionalism is mastered.

Key words: survey, empiric research, qualitative analysis, university education.

Received 20 September 2012; accepted 06 December 2012

 <p>Vincentas Lamanuskas Professor, Department of Education, Siauliai University, P. Visinskio Street 25, LT-76351 Siauliai, Lithuania E-mail: v.lamanuskas@ef.su.lt Website: http://www.su.lt</p>	 <p>Dalia Augienė Assoc. Professor, Department of Education, Siauliai University, P. Visinskio Street 25, LT-76351 Siauliai, Lithuania E-mail: augiene@gmail.com Website: http://www.su.lt</p>
 <p>Rita Makarskaitė-Petkevičienė Assoc. professor, Department of Education, Lithuanian University of Educational Sciences, Studentų Street 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania E-mail: petkeviciene.r@gmail.com Website: http://www.vpu.lt</p>	